

Norges vassdrags- og energidirektorat,
Postboks 5091 Majorstuen,
0301 Oslo

Uttalelse til søknad om konsesjon til å bygge Sølna kraftverk i Alvdal kommune

Det vises til Deres brev av 1. februar 2013 med oversendelse av søknad om tillatelse til å bygge Sølna kraftverk i Alvdal kommune. Fylkesmannen foretok 8.mai 2013 befaringsavdeling av deler av tiltaksområdet.

Søknaden

Konsesjons søknaden omfatter utnyttelse av et fall på 63,5 meter i nedre del av Sølna før elvas samløp med Folla. Tiltaket medfører ifølge søknaden en inntaksdam med høyde på 12-13 meter og en samlet lengde på 80 meter, hvorav 50 meter sperredam. Det er ikke planlagt regulering av vannstanden i inntaksbassenget. Det planlagte neddemmede arealet er ifølge søknaden beregnet til ca. 100 daa, og oppdemt volum er angitt til 750.000 m³. Tiltaket medfører videre en tunnel på ca. 1.300 meter med et nedgravd rør de siste ca. 60 meter fram til kraftstasjonen.

I tillegg må det bygges anleggsveg på ca. 200 meter fram til den planlagte inntaksdammen og permanent veg på ca. 200 meter fram til den planlagte kraftstasjonen. Fram til inntaksdammen må en sti/traktorveg opprustes kraftig over en strekning på ca. 600 meter. Det blir nødvendig å bygge en kraftledning på 30-80 meter avhengig av hvilken løsning som blir valgt. Det vil bli overskudd av masser fra tunnelgravingen uten at det er klarlagt hvordan disse skal disponeres. Det blir behov for morenemasse til tetningskjerne i fyllingsdammene, denne massen oppgis å være tilgjengelig i nærheten av det planlagte inntaksområdet. Kraftstasjonen er beregnet å få en årlig produksjon på 15,7 GWh.

Sølna vil bli berørt over en strekning på ca. 1.660 meter. Middelvannføringen i Sølna er ved det omsøkte inntaket beregnet til 4.430 l/sek og den alminnelige lavvannføringen til 470 l/sek. Det er i søknaden foreslått en minstevannføring på 150 l/sek i vinterperioden og 600 l/sek i sommersesongen.

Fylkesmannens faglige vurdering av søknaden

Det omsøkte tiltaket vil ifølge søknaden gi en gjennomsnittlig årlig produksjon på 15,7 GWh tilsvarende forsyning av snaut 800 husstander med elektrisk kraft. Tiltaket vil gi noe lokal sysselsetting i anleggsfasen, men ingen fast sysselsetting i driftsfasen. I driftsfasen vil tiltaket gi en viss økning av skatteinntektene for kommunen.

På den aktuelle utbyggingsstrekningen renner Sølna i relativt jevne strykpartier uten markerte fossefall. I øvre del renner elva gjennom en særpreget canyonformasjon. Elva har der skåret seg ned i bløte skiferbergarter og dannet et stort antall jettegryter. En tilsvarende

canyon med jettegryter finnes også på en kort strekning umiddelbart oppstrøms den planlagte kraftstasjonen. Omkring elva er det elveavsetninger, til dels av stor mektighet. Gjennomføring av tiltaket vil i stor grad avbryte de geologiske prosessene som gjennom tusenvis av år har utformet de spesielle formelementene i berget.

Tiltaket berører verken INON-områder, verneområder etter naturmangfoldloven eller sikrede friluftslivsområder. Den øvre delen av Sølna, som ikke berøres av det omsøkte tiltaket, er et varig vernet vassdrag.

Vegetasjonen omkring Sølna domineres av ulike typer lyngrik furuskog med innslag av bjørk, gråor og rogn langs elva. Inntaksdammen, slik den er foreslått, vil berøre både en produktiv lyngrik furuskog og ei stor elvør som er registrert som en viktig naturtype etter DN-håndbok 13. I tillegg vil en lang og en kort strekning med bekkekløfter få en betydelig redusert vannføring. I miljøvurderingen som følger konsesjonssøknaden er det angitt at «En rikere myrflakk ved Malmtakta ble grundig inventert uten å registrere rødlistede arter». Ved befaringen 8. mai 2013 var vegetasjonen kommet for kort til å kunne avgjøre om dette er ei rikmyr som skulle vært avgrenset som en naturtype etter DN-håndbok 13, dette burde vært vurdert i forbindelse med konsesjonssøknaden. Både elvøra og rikmyra vil helt eller delvis bli demmet ned dersom tiltaket gjennomføres.

Kraftstasjonen er foreslått bygd sør for Lovise hytte. Det legges i søknaden vekt på at selve bygningen skal lokaliseres utenfor slagghaugområdet og at adkomstvegen legges slik at den i minst mulig grad berører området. Slagghaugene med tungmetallholdig stein er substrat for flere spesialiserte plantearter som er lite kjent. Det er derfor viktig også av hensyn til det biologiske mangfoldet at det unngås inngrep – også midlertidig lagring av materiell – i dette området.

Sølnadammen utgjør et vandringshinder for fisk som går opp fra Folla slik at tiltaket ikke vil ha noen virkning for langtvandrende fisk i Glomma og Folla. Bunndyrfaunaen i elva ble undersøkt i 1989. Undersøkelsen viste at den hadde en lav biomasse og et lavt antall individer pr. m², dvs. at elva er relativt lavproduktiv. Av hensyn til disse organismene forutsetter Fylkesmannen at det settes krav om tilstrekkelig minstevannføring til at de vil overleve, jf. § 12, annet ledd, bokstav a i forskrift om rammer for vannforvaltningen.

Et inntaksmagasin med vannspeil på ca. 100 daa, betydelig redusert vannføring på en 1.660 meter lang elvestrekning, nye veier, massetak og eventuelt en massetipp vil være betydelige landskapsmessige inngrep. Landskapet har allerede mange inngrep, både hogstflater, veier, kraftlinjer og Sølnadammen. De planlagte inngrepene vil ytterligere redusere landskapsopplevelsene i området.

Tiltaksområdet synes å bli mye brukt til friluftsliv (DNT-sti, andre stier, gapahuk ved det planlagte inntaksmagasinet). Når det gjelder tiltakets konsekvenser for friluftsliv, forutsettes det at fylkeskommunen som rette vedkommende vurderer dette.

Både oppstrøms tiltaksområdet og på elvestrekningen som er planlagt å få sterkt redusert vannføring antas det å være noe forurensende utslipp fra landbruksdrift og bebyggelse. Ifølge konsesjonssøknaden «forventes ikke et vesentlig negativt omfang for vannkvaliteten som følge av dette», uten at dette er nærmere dokumentert. Det er en svakhet ved søknaden at det ikke er gjort noen konkret vurdering av vannkvaliteten på den aktuelle elvestrekningen etter en eventuell utbygging.

Tiltaksområdet ligger i et aktivt skogbruksdistrikt, og ifølge søknaden vil en eventuell gjennomføring av tiltaket «medføre neddemming av et ca. 100 daa stort område, hvorav mye er furuskog». Dette skogområdet består av produktiv furuskog av middels bonitet.

Det er i søknaden oppgitt at et dambrudd i den planlagte inntaksdammen vil kunne gi betydelige erosjonsskader både ved Kvernhusøya (bebyggelse, dyrket mark og naturområder) og på fylkesveg 684. Et brudd på røret oppstrøms kraftstasjonen vil også kunne gi betydelige erosjonsskader. Fylkesmannen kan ikke se at det i søknaden er foreslått konsekvensklasse for det omsøkte tiltaket, jf. § 4-1 i damsikkerhetsforskriften. Det forutsettes at direktoratet påser at dette blir gjort og at dambruddsbølgeberegninger blir utført som grunnlag for beredskapsplanlegging.

Fylkesmannens vurdering av søknaden i forhold til naturmangfoldloven

Ifølge naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Nedenfor følger Fylkesmannens vurdering av disse prinsippene i disse sakene idet det forutsettes at Norges vassdrags- og energidirektorat foretar en tilsvarende vurdering ved sin avgjørelse av sakene.

Kunnskapsgrunnlaget

Naturmangfoldlovens § 8 slår fast at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Det er i konsesjonssøknaden, herunder miljørapporten, gitt opplysninger som tilsier at kunnskapsgrunnlaget på flere fagområder er tilstrekkelig til å vurdere konsekvensene av tiltaket. Etter Fylkesmannens syn foreligger det imidlertid ikke tilstrekkelig kunnskap om vannkvaliteten etter en eventuell utbygging på elvestrekningen som vil få betydelig redusert vannføring. Det er heller ikke tilstrekkelige opplysninger om den mulige rikmyra ved Malmtekta som helt eller delvis vil bli neddemmet ved eventuell gjennomføring av tiltaket.

Føre-var-prinsippet

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det ifølge § 9 i naturmangfoldloven tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Under forutsetning av at det skaffes til veie kunnskap om vannkvaliteten og om eventuell rikmyr ved Malmtekta som nevnt ovenfor og om konsekvensene ved ulike damhøyder (se nedenfor), vil dette prinsippet kunne tillegges liten vekt.

Økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldlovens § 10 slår fast at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Glommavassdraget er i Hedmark allerede relativt sterkt utbygd for kraftproduksjon med Rendalsoverføringen, flere kraftverk i hovedløpet nedstrøms Rena og kraftverk med reguleringer i Osa og Rena. I den senere tid er det bygd flere småkraftverk i Glommavassdraget relativt nær Sølna (øvre Kiva, nedre Kiva og Hanestadnea) og søkt om konsesjon for utbygging av Storbekken ved Høyegga. På bakgrunn av en samlet vurdering av de belastningene Glomma allerede er utsatt for, mener Fylkesmannen at det ikke bør gis tillatelse til kraftutbygging i de sidevassdragene til Glomma som har høyest verdi for biologisk mangfold. Elvestrekningen i Sølna hører ikke med blant disse, men en eventuell utbygging av dette vassdraget, vil - ut fra en vurdering av den samlede belastningen - øke verdien av de gjenværende sidevassdragene til Glomma i denne regionen.

Kostnadene ved miljøforingelse skal bæres av tiltakshaver

Naturmangfoldlovens § 11 pålegger tiltakshaveren å dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder dersom det ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Det er i søknaden lagt til grunn at det skal slippes minstevannføring fra inntaksdammen på 600 l/sek i sommerperioden og 150 l/sek i vintersesongen. Det forutsettes at det vurderes nøye om dette er en tilstrekkelig minstevannføring til å sikre leveforholdene for akvatiske organismer.

Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Ifølge søknaden planlegges det å bygge en 12-13 m høy betongdam som vil gi et inntaksmagasin på ca. 100 daa. Det er ikke angitt noen begrunnelse for hvorfor denne høyden er valgt, men Fylkesmannen går ut fra at det er den maksimalt mulige damhøyden ved Malmtekta. Dette magasinet vil demme ned et betydelig areal produktiv skog, hele eller deler av ei elvør av regional verdi og ei mulig rikmyr som ikke tilstrekkelig dokumentert i søknaden. Fylkesmannen mener det er en stor svakhet ved søknaden at ikke alternative damhøyder er utredet. Det kan ikke utelukkes at en noe redusert damhøyde vil spare betydelige skogarealer, og samtidig redusere inngrepene i både elvøra og den mulige rikmyra. Fylkesmannen anbefaler at konsekvensene av alternative damhøyder blir utredet før det tas standpunkt til søknaden.

Utbygging av Sølna kraftverk vil medføre betydelige varige naturinngrep. Med dette utgangspunktet synes den lokaliseringen av veier og kraftstasjon som er angitt i søknaden å være en relativt god løsning vurdert ut fra hensynet til både naturmangfoldet og den samlede næringsmessige utnyttelsen av området.

Konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget synes i denne saken med få unntak å være tilstrekkelig når det gjelder hvilke biologiske verdier som vil bli påvirket av tiltaket. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig utredet hvilke konsekvenser en eventuell utbygging vil få for vannkvaliteten på elvestrekningen med redusert vannføring og for en mulig rikmyr ved Malmtekta. En eventuell tillatelse til å bygge ut Sølna kraftverk har ingen virkning for langtvandrende fisk i Glomma, men vil gi negative landskapsmessige og landbruksmessige virkninger. Det vil også kunne gi negative virkninger for terrestrisk biologisk mangfold. Det er en stor svakhet ved søknaden at ikke konsekvensene av alternative damhøyder er utredet.

Fylkesmannen fraråder at søknaden om konsesjon for utbygging av Sølna kraftverk innvilges i sin nåværende form og anbefaler at konsekvensene av alternative damhøyder samt konsekvensene en eventuell utbygging vil få for vannkvaliteten og for en mulig rikmyr ved Malmtekta utredes før saken tas til sluttbehandling.

Med hilsen

Kristine Schneede e.f.
ass. miljøverndirektør

Hans Chr. Gjerlaug
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Kopi: Alvdal kommune, 2560 Alvdal
Direktoratet for naturforvaltning, Postboks 5672 Sluppen, 7485 Trondheim